

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 31. ЈУЛА 1894.

ГОД. XIX.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 7.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда с даву сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ЛИСТИКИ ИЗ СРПСКОГ ГЛУМАШТВА.

ПЕРА ДОБРИНОВИЋ.

Глумачка уметност, у својој идеалној суштини, огранак је уметности у опште. Она стоји на истом темељу, на коме стоје сликарство, вајарство и неимарство, и на исто таквој јединини. Друкче нам се пак приказује у практичном извађању свом. До душе и ту је та уметност, као и свака друга, индивидуална, т. ј. она се нама приказује таква, какав је уметник, само — ах! — у томе „само“ лежи њена слаба страна. Глумачка уметност је тренутна, прелазна — она гине са уметником заједно, шта више, у својој суштини престаје она са одласком глумчевом са позорнице. Док се слика, кип, или зграда може у свако доба, и после векова, посматрати, и док дела та и потоњим нараштајима говоре о генијалности својих твораца — глумчево дело пређе за неколико часова мимо нас, да нам се још неко време задржи у памети, и да га за тим нестане, нестане, ако се не нађе новинар, који га у листу ком не сачува, те тако не отргне од заборава. Али то, што је у листу, врло је сумњиве вредности; то је мишљење човека, а то не може никад утицати тако, као дело само. А дело? Нема глумца, нема ни његовог дела!

Спомену сам, да је глумачка уметност, као и све друге уметности, индивидуална. То је мало казано. Глумачка уметност је најиндивидуалнија, јер се она приказује само у личности, у индивидууму. Слика, кип и зграда су тек изрази дотичних уметника а појава на позорници је глумца сам. Каква је сад он појава и како оличава песникове замисљаје, друга је ствар, и зависи од његове способности и нарави, а ту лежи онда тежина његове уметности и глумачке уметности у опште.

Та уметност у своме приказу може тео-

ријски бити само једна, практички се пак дели на два главна огранка. Ту деобу чине приказивачи. Глумац је пре свега човек, жив организам, који има своје способности и своју нарав. Према тим својствима удешива он и свој приказ. Сангвиничан глумац, који се даје лако занети, претопи се у свој приказ, у своју улогу, шта више, ова наткрили и његову личност. Флегматичан глумац, који мирно и смешљено ради, остаје господар не само над собом, већ и над приказом, над улогом. Да како, да такав глумац мора бити велики уметник како се на позорници не би владела његова особа, већ особа, коју таман приказује.

Ја не ћу да кажем, да је Пера Добриновић флегматичан човек, али његов приказ спада ипак у ову другу врсту глумачке уметности.

*

Шта чини глумца, глумцем? Да ли тело, лепа појава спољашња? До душе, таква не икоди и може засенити небистро око некритичког гледаоца; али ми знамо из праксе, да само у спољашњој појави не лежи суштина глумачкога уметништва. Дакле у духу? На сваки начин. Бистрина духа и темпераменат су први и најглавнији услови, који од глумца могу створити уметника. Наравно, да ни такав глумац не сме бити богаљ и наказа, јер онда, онда престаје све — осим ако хоће да буде природан представник Квазимода.

Улога ствара глумца, а глумац ствара улогу. У том укрштају лежи важност уметности. Ако хоће напретка, мора глумац своју улогу скроз пронапи, али не само своју улогу као такву, већ и у свези са осталим улогама, па и у зависности њеној од целога дела. Онда му

долазак на позорницу и одлазак са позорнице не ће изгледати епизодички, него ће се и ту осетити невидљиви нйт, који његов рад спаја са целом радњом; његово присуство на позорници не ће ником изгледати излишно или сувишно — он ће и у ситнијој улози бити стуб представи.

Пера Добриновић такав је глумац. Његова ванредна бистрина ума прониче готово у сваки кутић позоришног дела, нађе му језгру и ставља је онда као чврсто средиште, око којега се окреће цело дело а у примени својој на позорници. Али њему није доста то. Он ту велику целину расклопи у мање целине, у саставне делове њене — којих има толико, колико и улога, те свакој тој мањој целини опредељује опет крећање, како би цела целина, као жив организам радила, дизала се и напредovala.

А какав ли је тек Добриновић у приказу својих улога! Његова игра не одаје само велики му таленат, већ и савесност, која се не задовољава тек приказом сјајних момената у улози, већ хоће и ситним обележењем да јој даде ону важност, која јој таман припада — шаптач је њему тек помагач а не „чакља спасенија“. Ту му испомаже звонки глас његов, који је у последњој појави последњега чина тако исто снажан, као год у првој појави prvoga чина. Том гласу има у једно да захвали, што је један од главнијих певача у нашој позоришној дружини.

Ја не ћу да говорим о појединим улогама Добриновићевим, јер онда не бих скоро свршио; али толико могу рећи, да он сваку сматра као засебну студију. Према таквом поступању са улогама својим, није онда ни чудо, што је свака приказана особа његова потпуна целина, која се складно прилагоди осталим особама. Ма да како знамо, да ову или ону „особу“ даје Пера Добриновић — као год што знамо да и другу даје опет други глумац — али нам се личност његова не намеће при том приказу. Глумац мора дати својој улози обележје своје личности, иначе не би било разлике у приказу једне исте улоге а од других глумаца; али Добриновић, кога знамо у друштву и на улици, није исти Добриновић, кад је на позорници. Он се тада преобрази — не само маскирањем — већ целом личношћу својом у колико се то у опште даје. Па опет се не да од улоге збунити. Он се занесе у часу заноса, он је хладан у часу фингране мирноће, брљав је кад треба, озбиљан, заједљив, живахај, смешан, али свакда тако, као што би то била она дотична особа, коју таман приказује. Његова глумачка, особито комична, жица неиспрпљива је, и он јој у сваком приказу измами по стотину нланса, које су другима тајна, али њему нису. А до те тајне не да се дођи ни многогодишњим веџбањем, ни силом афектације — њу донесе човек са собом на свет, и благо оном, који је донесе: тај је онда рођен за глумца.

М. С—ћ.

И И С Т И К И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Српска народна позоришна дружина) бавила се у Ст. Бечеју од 3. јуна до 6. јула о. г. и за то време давала је 19. представа и приредила је опроштајни концерат.

О доласку наше позоришне дружине у Ст. Бечеј читамо у 67. броју „Браника“ овај извештај: „У петак 3. јуна, стигла је амо наша народна позоришна дружина, а данас је отпочела своје представе. Што је омогућен долазак позоришне дружине овамо, највише се има захвалити г. Милану Поповићу, млађ. па родољубивом заузимању племенитих госпођа: Данке Поповићке

и Милеве Степанчеве, жене нашег честитог пароха Степанца, које нису пожалиле труда па су обишли цео Бечеј и набавиле до деведесет претплатника. Заиста диван резултат, каквом се ни у сну нисмо надали. Нека им је овде изречена јавна захвалност на том њиховом родољубивом заузимању, не би ли се и у другим мејстима наш јенски свет, који много и много може само кад хоће, угледао у светли пример споменутих честитих друга својих!

Досад су давали ови комади: „Досадан свет“ и „Задужбина цара Лазара“ и са правим задовољством можемо констатовати, да су обе

те представе, а тако исто и певање, изазвале потпуно допадање у наше публике, која је очарана изашла из арене, саграђене у дворишту велике српске школе. Сваки ти то није могао да се нахвали за доста складне игре и лепог певања наше позоришне дружине".

О даљем раду позоришне дружине у Ст. Бечеју, читамо у 69. броју „Браника“ ово: „У прошлу суботу отпочет је низ представа француским комадом „Досадан свет“. Нисам ни мислио, да ме досадан свет може занимати, јер нисам ни осетио, како ми је то веће брзо али пријатно прохујало. Управа је врло сретан избор учинила, што је тим комадом претставе започела, јер су садржина и превод изврсни, а и прве снаге наше дружине биле су ангажоване, тако, да је сваки од иосетилаца, ма да је комад за интелигентнију публику зготовљен, арену задовољно оставио. Особито је гђа Марковићка са таком вољом и вештином приказала Сузану, да би и најстрожијег критичара морала задовољити. Нас овде често посећују и мађарске позоришне дружине, па смо се некако научили, да нас представа „наиве“ или какве „чувене певачице“ разувери, јер не, што нам је мање у цену, или што би били шовинисте, него мора човек баш да се једи, што за своје новце још мора тортуру да трпи. Већ многи и од наших почеше гунђати, како њима не требају комендијаши, како је наша позоришна дружина у невреме дошла, али сад кад видеше разлику између њихових и наших, кад видеше, како су наши на улици одевени, чисти, у друштвеном животу пристојни и морални, кад видеше, како су дорасли свом глумачком позиву на позорници, а њих обузе неки народни понос и задовољство, јер не може се порећи, да је за кратко време, од како су наши глумци овде, народна свест битно оживила. Особито први и други дан духовна беху по овдашње Србе од великог утицаја. Први дан духовна приказан је комад: „Задужбина цара Лазара“, који смо и прошле године имали срећу видети, и који је не толико са садржајем, колико са појавама из наше прошлости, са лепим песмама и са дивним оделом привлачио пажњу публике. Аrena је била дупком пуна, да већ више ваљда ни стати није могло. Но право уживање имали смо тек други дан духовна. Већ напред се знало, да ће позоришна дружина о служби божијој појати, па се на треће звено наша пространа и

лена црква побожним светом, а и неким Мађарима и Чивутима, са свим испунила. За певницом појају глумац г. Дескашев је наш лекар г. др. Поповић, не знам, који боље, чешче и вештије, а са кора брујаше складно појаје позоришне дружине, тако, да кад нам „Оче наш“ отпојаше, ми се стадосмо згледати, мрави нас обузеше, јер нам се даде прилика, да видимо лепоту нашег православља. Одмах после службе грађанство је благодарно дружину прочастило. У веће тога дана приказан је у арени за нас нов комад: „Јабука“. Оперета, или боље рећи лудорија, која је поред свог вештачког певања г. Марковића публику, међу којом је било и доста страног света, ладно оставила. Покрај свега тога радосно завршујем донис, јер могу рећи, да је срп. народ. позориште ове године код нас изнад очекивања добро примљено.

У осталим представама, које су све испале лепо и складно, ваља нам поред старијих опробаних снага, у чију похвалу излишно би било трошити речи, истаћи М. Николића и Д. Спасића, који у свима досадајним улогама показаше много дара и разумевања."

(Рачунски извештај о примању и издавању српске народне позоришне дружине у Вуковару од 10. септембра до 20. октобра 1893.)

Примање:

2/9	„Краљевић Марко и Арапин“; (ван претплате)	- - -	140.50
14/9	„Досадан свет“ (у претплати)	- - -	25.30
16/9	„Шокица“ (у претплати)	- - -	48.70
18/9	„Задужбина цара Лазара“ (ван претплате)	- - -	283.50
19/9	„Јабука“ (ван претплате)	- - -	173.95
21/9	„Завађена браћа“ (у претплати)	- - -	18.50
23/9	„Протекција“	- - -	24.30
25/9	„Брачна срећа“ (у претплати)	- - -	27.90
26/9	„Сеоска лола“ (ван претплате)	- - -	129.90
28/9	„Челик човек“ (у претплати)	- - -	7.30
30/9	„Позоришно дело“ (у претплати)	- - -	32.70
2/10	„Отело“ (у претплати)	- - -	41.90
3/10	„Распикућа“ (ван претплате)	- - -	170.70
5/10	„Вечити закон“ (у претплати)	- - -	10.10
6/10	„Зеп“ (у претплати)	- - -	40.20
9/10	„Риђокоса“ (у претплати)	- - -	45.10
10/10	„Марија кћи цуковније“ (ван прет.)	- - -	161.90
12/10	„Дојчин Петар“ и „Доктор Робин“ (у претплати)	- - -	12.-
14/10	„Максим Црнојевић“ (у претплати)	- - -	22.80
16/10	„Две сиротице“ (у претплати)	- - -	32.30

^{17/10}	"Криштоф Колумб" (корисница)	- - -	144.45
^{19/10}	"Немања" (у претплати)	- - -	57.70
Претплата на I.	12 представа	- - -	799.50
на II.	3 представе	- - -	118.70
Рачун Јакова Брауна за даске	- - -	125. -	
Мањак	- - -	89.48	
	Укупно	2784.38	

Позоришни иметак у даскама, које се налазе код г. Васе Лукића - - - 100. -

Издавање:

За ситнице пре доласка дружине	- - -	9.80
За подизање и рушење гардеробе	- - -	25. -
Кирија за даске	- - -	25. -
За шпедицију багажије позоришне	- - -	12. -
Путни трошак и дневнице од Ст. Пазове до Вуковара	- - -	357.15
За набаву тапића за позорницу	- - -	25. -
Хонорар гђи Теодосијевићи за 2 представе	- - -	40. -
Корисница издана дружини	- - -	144.45
Гажа члановима од 10. септембра до 20. октобра 1893.	- - -	1550. -
За штампу	- - -	101.91
По рачунима госп. Степића	- - -	82.53
"рачуну" Фр. Козловића	- - -	4.92
"рачуну" Браће Бановића	- - -	74.77
Месној полицији	- - -	18.90
За арену Антону Шлемину	- - -	147. -
Рачун фризера	- - -	10.50
Рачун Стеве Гргурова	- - -	6.25
Рачун Васе Лукића	- - -	20. -
Рачун Јос. Банхајера	- - -	4.20
Рачун Ј. Брауна за даске за гардеробу	- - -	125. -
	Укупно	2784.38

У Вуковару, 2. новембра 1893.

Мих. Рогулић, с. р.

председник месног позоришног одбора.

Жубиша Михајловић, с. р. С. Панић, с. р.
петровоћа. благајник месног одбора.

Овај је рачун прегледан и у реду нађен.

Одборници:

Васа Лукић, с. р. Стеван С. Дробац, с. р.
Браћа Бановићи, с. р. Никола Панић, с. р.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Минула позоришна сезона.) Минуле позоришне сезоне било је у народном позоришту у Загребу у свему 151 представа и то: 116 драмских, 33 оперне и 2 драговољачке представе.

У свему се глумило 68 драмских комада, од 46 писаца и певало 8 опера, од 7 композитора.

Драмских новитета било је у свему осам: 1. "Грешна љубав". — 2. "Полусвет". — 3. "Пасторак". — 4. "Марија Станчевићева". — 5. "Последњи Зрински". — 6. "Клуб нежењених". — 7. "Укротитељка зверади". — 8. "Коријолан".

Певане су три нове опере: "Паљачи", "Ромео и Јулија" и "Мињон".

По пореклу представљано је 28 комада француских, од 17. писаца у 46 представа; 15. комада немачких од 13 писаца у 23. представе; 12. комада хрватских од 9 писаца у 22. представе; 2. комада талијанска од 2 писца у 3. представе; 2. комада шпанска од 1 писца у 4 представе; 6. комада енглеских од 1 писца у 10 представа; 1. комад чешки у 2. представе; 1. комад пољски у 4. представе и 1. комад норвешки у 2. представе.

Од хрватских комада приказани су: 1. "Тренк", од Е. Томића. — 2. "Психе", од Војновића. — 3. Слепчева жена" и "Примадона", од Деренчина. — 4. "Пасторак", од Е. Томића. — 5. "У добар час", од Фијана и Димитријевића. — 6. "Дубравка", од И. Гундулића. — 7. "Марија Станчевићева", од Политеја. — 8. "Грабанцијаш ћак", од Брезовачког и Томића. — 9. "Теута", од дра Деметра. — 10. "Последњи Зрињски", од Драгошића.

По 4 пута се приказали ови комади: "Пасторак" и "Клуб нежењених"; по 3 пута: "Господар од ковница", "Адријена Лекуврерова", "Грабанцијаш ћак", "Полусвет", и "Пут око земље".

По 2 пута приказана су 34 комада, а по 1 пут 28. комада.

Од поједињих писаца глумило се највише: од Шекспира 6. комада у 10. представа, од Сардува 5. комада у 7. представа и од Томића 2. комада у 5. представа.

По врсти приказаних комада било је 8 трагедија, 5 драма, 1 жалосна игра, 14 позоришних игара, 13 комедија, 3 глуме, 2 пучке позоришне игре, 1 пастирска игра, 14 шаљивих игара, 4 шале, 2 лакрдије и 1 слика из живота.

У драми је судевало у свему 38 особа, и то 17. глумица и 21. глумац. Гости су били: Борштник и жена му и Грибићева.

Издаје управа срп. нар. позоришта.